

A termékenységi szobrokat tároló vitrinek fölött kiállított fotósorozat, amely 1975-ben és 1995-ben készült az afrikai dzsungelben, megdöbbentő őszinteséggel és természetességgel tárja elénk a vajúdás, a szülés folyamatát, valamint a megszületett gyermek ellátását.

A tárgyak sokszínűsége, de különösen az amulettek arról tanúskodnak, hogy az afrikai kultúrák és azok vallásainak sokfélesége a gyógyításra is hatott. Az arabok lakta területeken a bajok ellen a testen viselendő Ko-

rán-darab szolgált, de láthatunk a kiállításon néhány gyönyörűen megmunkált keresztet és apró, nyakba akasztható mágikus pergamentekercet is. Hosszan sorolhatnám még, mennyi kincset rejt a múzeum Apród utcai épülete, de legyen ez inkább meglepetés a majdani látogatók számára.

SZÖLLŐSI ADRIENNE

(Semmelweis Orvostörténeti Múzeum,
Budapest, Apród utca 1. A kiállítás
szeptember 30-ig látható)

Művészet

AKNAY JÁNOS:

Angyalos könyv

Tizenegy művészettörténész és az esztétika kérdéseiben jártas szakember igazítja el a műélvezőt Aknay János festészeti albumában, melynek témája a művész munkásságának központi motívuma, tudniillik az angyal. Többen is megemlítik – többek között Szemadám György, Vámosi Katalin és Szokolczay Lajos – annak a tragikus élménynek a döntő jelentőségét, amikor is a hetvenes évek elején betegségben meghal a szerző gyereklánya. Ezt követően jut főszerephez az angyal Aknay piktúrájában, melynek jelenlétét a később-

biekben különös módon erősíti a szentendrei környezet a maga specifikus vallástörténeti emlékeivel, illetve azoknak az alkotóknak az opusai-val, akik rendkívüli módon kötődtek ehhez a szellemi aurához, úgymint Vajda Lajos, Korniss Dezső és Barcsay Jenő.

L. Menyhért László a Vajda Lajos, Barcsay Jenő, Bálint Endre és Deim Pál által elhintett szentendrei hagyományok *par excellence* örökösének és kiteljesítőjének nevezi Aknayt, aki összeköti a fenti alkotók szürrealista és konstruktivista törekvéseit.

Kötetnyitó írásában Novotny Tihamér „egy folyamatosan épülő mennyei városként” határozza meg Aknay bő három évtizedet átölelő

művészetét, míg Szemadám György indulatoktól sem mentes szövege Aknay hiteles és meg nem alkuvo emberi-művészi arcélét domborítja ki. Olyan kiválóságként jellemzi, akinek pályáját nem tarkítják látványos törések, mentes a stílusficamoktól. Ezzel ellentétben művészi kibontakozása az állandóság jegyében zajlik, és folyamatos következetesség alakítja olyanná, amilyennek – konstans értéként – ebben az összegző kiadványban is kibomlik előttiünk. Értelmezésének végkövetkeztetése, hogy Aknay János emberi-alkotói teljesítménye mögött mély hit és végső elkötelezettség mutatkozik meg, amit nem ráztak vagy ingattak meg az elmúlt harminc évben Szentendrére is behatoló művészeti forradalmak.

Aknay központi tematikájának egyik legtalálóbb értelmezése Wehner Tibor tollából származik, aki megállapítja, hogy a szerző nem a vallásmitológia, illetve az egyházi festészet illusztratív sztereotípiáinak függvényében jeleníti meg angyalait, azok alkalmatlanok az „égi hierarchia” alakjainak megjelenítésére. Nem bibliai történeteket illusztrál velük, hanem autochton világot épít körük. Úgy véli, ez esetben egy személyes, választott angaltipológiáról beszélhetünk, vagyis egy őrangyal-archetípussal állunk szemben, aki hitet, lelki erőt, kitartási képességet, egyszersmind szeretetet adományoz alkotójának, „szülőatyjának”. Aknay angyalainak eredetét Vámosi Katalin

szintén szubjektív indítékokkal magyarázza, Török Katalin pedig arra mutat rá, hogy míg a régebbi kultúrákban az angyalok legtöbbször mellékszereplők, közvetítők Isten és ember között, addig Aknaynál címadó főszereplők, akik a szerző lelki és intellektuális habitusát közvetítik. Belső állapotokat, meditatív szituációkat, nem pedig cselekvést, mozgást, történetet szemléltetnek.

A fő műveket fókuszba állító válogatás ürügyén egy kisebb komparatív összeállítás követhető végig az album lapszéli hasábjain. A témában kiemelkedő teljesítményt felmutató hazai festők – Vajda Lajos, Korniss Dezső, Barcsay Jenő, Deim Pál, Ámos Imre, Bálint Endre, Kondor Béla stb. – mérvadó alkotásait az egyetemes művészettörténet jeles példái egészítik ki, az egyházi festőktől William Blake-ig és Chagallig. A monografikus ígérennyel készült kötetet átlátható, arányos képszerkesztés teszi élményszámba menő grafovizuális teljesítménnyé.

SZOMBATHY BÁLINT

(VLS Kulturális Egyesület, Szentendre, 2004, 176 oldal, ármegejelölés nélkül)

Szász Endre

„Letagadhatatlan tény: Szász Endre a legismertebb mai magyar festő